geheel wegnemen, ze ontvangen in de tweede conclusie dan toch een antwoord, dat zelfs verder gaat, dan zij gevraagd hebben. Vooral hierop mag wel de nadruk gelegd worden. Het is zeker waar, dat deze conclusie met een zekere restrictie wordt gegeven, n.l. dat het geen „uitspraak is met rechtsgevolg". Wat de bedoeling hiervan is, moge met een enkel woord worden toegelicht, om mogelijk misverstand te voorkomen. Directeuren en Curatoren kunnen geroepen worden, wanneer er een aanklacht tegen een hoogleeraar wordt ingebracht betreffende zijn onderwijs en dan bepaaldelijk, dat hij het gezag der Heilige Schrift heeft aangerand, als rechters hierover uitspraak te doen. Nu geldt onder juristen de regel, dat een rechter niet reeds van te voren, wat men noemt, een prae-judicium mag geven, d.w.z. een vóóroordeel, omdat hij dan als rechter niet meer onpartijdig en vrij zou zijn, wanneer een bepaald geval zich voordeed, dat aan zijn beslissing werd onderworpen. Een beslissing met rechtsgevolg, d.w.z. dat een hoogleeraar, die zich daaraan niet onderwierp, zou afgezet worden, kunnen Directeuren en Curatoren daarom niet vooraf geven, maar alleen wanneer een bepaald en concreet geval zich voordoet.

Toch zijn we dankbaar, dat de Commissie, al liet ze door dit juridische bezwaar zich weerhouden om aan de uitspraak, die ze in conclusie 2 Directeuren en Curatoren aanbiedt, rechtsgevolgen te verbinden, bijv. dat ieder hoogleeraar en docent nu voortaan verplicht zou worden op poene van afzetting, met deze conclusie in te stemmen, desniettegenstaande beide colleges aanraadde, zich met deze conclusie te verenigen en daarmede uit te spreken, dat dit dus de uitdrukking is ook van hun gevoelen. En in deze uitspraak, in de tweede conclusie gegeven, ligt veel meer dan een verklaring, dat men met de beslissing der Asser Synode instemt. Vooreerst omdat hier zoo klaar en onomwonden wordt uitgesproken, dat tot de gereformeerde beginselen in Art. 2 genoemd, het Goddelijk gezag der H. Schrift behoort en wel bepaaldelijk, zooals dit in de Belijdenisschriften, in Dordt vastgesteld, beleden wordt. En ten tweede, dat hieraan nog de nadere verklaring wordt toegevoegd, dat dit gezag insluit, dat al wat de Heilige Schrift ons mededeelt of leert, onvoorwaardelijk wordt aanvaard en dus uitsluit een willekeurig handelen met de Heilige Schrift of hare uitspraken en derhalve ook het in twijfel trekken van den letterlijken zin van bestanddeelen van het heilige geschiedverhaal zonder het aanvoeren van deugdelijke, met het Schriftgezag bestaanbare gronden. De Synode van Assen heeft te dien opzichte op een bepaald punt uitspraak gedaan, n.l. den letterlijken zin van het Paradijsverhaal. Deze conclusie gaat veel verder, want ze veroordeelt als een aanranding van het Schriftgezag elke willekeurige exegese, met name het loslaten van den letterlijken zin der geschiedverhalen, wanneer hiervoor geen deugdelijke, met het Schriftgezag bestaanbare gronden worden aangevoerd. Indien door een dergelijke verklaring het wantrouwen niet wordt weggenomen, dan zou zulk een wantrouwen al zeer onredelijk zijn.

Ds v. d. Meulen in „Friesch Kb." meent, dat dat men geit en kool sparen wil:

> In haar rapport wordt door de commissie wel erkend, dat de leerstellige uitspraken van onze Generale Synoden voor de V. U. van groote beteekenis zijn, doch ze verklaart tegelijkertijd, dat ze geen genoegzamen grond ziet om haar oordeel te kunnen geven, hoe op grond van art. 2 der Statuten over de leerstellige uitspraak van de Synode te Assen zakelijk moet geoordeeld worden. En waarom niet? Omdat naar het oordeel der commissie het geschilpunt nog niet in het onderwijs of de leer van een der professoren ter sprake is gebracht op een wijze, die aanleiding moest geven tot suspectie (argwaan).
>
> Dit stelt teleur. Er zijn helaas een paar professoren aan de V. U., die het met dr Geelkerken eens zijn, in elk geval mee gegaan zijn met de scheuring. Ze zijn lid geworden van een scheurkerk, die principieel van oordeel is, dat onze Geref. kerken niet meer buigen voor het Woord Gods. Dat de beslissing van Assen is een stelsel van menschelijke besluiten, die met de H. Schrift in strijd zijn. Dat de Asser Synode zich daarmee naast en boven de Schrift heeft gesteld. Naar het mij wil voorkomen, geeft dit genoegzamen grond tot verdenking. In ieder geval is nadere interpretatie van art. 2 der meergenoemde statuten daarvoor beslist noodzakelijk geworden. Bij de lezing van het rapport kan men zich echter niet ontworstelen aan een onbehagelijk gevoel van schipperen en plooien. Men schijnt de geit en de kool beide te willen behouden. Geen klaren wijn wordt er geschonken, geen duidelijke taal gehoord, zooals in de verklaringen van onzen Geref. Jongelingsbond, van den Meisjesbond, van de Vereeniging tot Chr. verzorging van Krankzinnigen en van de Geref. Ziekenverpleging te Amsterdam. En dit was toch wel zeer noodig geweest, omdat de V. U., zooals meermalen zeer terecht is opgemerkt, bijna uitsluitend in stand wordt gehouden door de offervaardigheid van de leden onzer kerken. Hoe zal de a.s. Jaarvergadering van de V. U. het rapport der commissie ontvangen? Ons volk houdt van duidelijke taal!

Het gevoel van onvoldaanheid openbaart zich ook in „Geref. Kerkb. van Amsterdam-Zuid". De heer Ebling wijdt er enkele artikelen aan.

Eerst over de groote liefde van het geloovige volk voor de V. U.:

> Die V. U., op bepaalden Gereformeerden grondslag, heeft dus niet maar alleen materieele waarde als wetenschapscentrum, maar ook formeele waarde voor de geloofsovertuiging van ons, de Gereformeerde belijders. Want wij, ook al kunnen we slechts weinige, of misschien geen enkele, der wetenschappelijke resultaten beoordeelen, we voelen ons toch gesteund in de overtuiging der waarachtigheid onzer levensopvatting, doordat we weten, dat deze Hooge School eenzelfden grondslag heeft als onze belijdenis. En ook daarom blijft het tegenwoordig noodig, dat steeds weer dat zeer bepaalde, wil men, dat zoogenaamde „enge" standpunt onzer V. U. worde geaccentueerd.

Dan over de beteekenis van het rapport:

> Neen, 't gaat, meenen we, niet vooral om Universiteit en Kerk, maar om: Universiteit en 't Gezag van de Heilige Schrift.
>
> Er was ergens een feit gebeurd. Dit feit: Over het gezag der Heilige Schrift, dus over een beginsel, dat een zeer belangrijk deel van den grondslag der V. U. vormt, was ergens geschil gekomen; en een zekere groep Kerken welker belijdenis in 't allernauwste verband staat met den grondslag der V. U., heeft zu en om dat geschil het beginsel nauwkeuriger gedefinieerd.
>
> Nu is, dunkt ons, de vraag: Zal de V. U. zich, nadat de mogelijkheid van verschil omtrent den inhoud van dat beginsel door bepaalde feiten is gebleken, bij die nauwkeuriger definieering aansluiten, neen of ja?
>
> Zóó ongeveer moet, dunkt ons, de hoofdvraag worden gesteld. Bijkomstig is, dat het juist de Gereformeerde Kerken zijn, die de nauwkeuriger belijning van dat beginsel gaven. Bijkomstig, hoewel natuurlijk van zekere beteekenis.
>
> Bijkomstig is ook, dat die belijning tot stand kwam met behulp van een geheele faculteit der School; of, om het preciéser te zeggen, met behulp van de leden der Theol. faculteit, die juist om hun deskundige kwaliteiten daartoe waren uitgenoodigd. Bijkomstig, ofschoon toch van zeer groote beteekenis natuurlijk.
>
> En nu kunnen wij ons vooralsnog niet voorstellen, dat hierin de V. U. niet beslist positie zou kiezen.

De verzorger van de Persschouw in „De Reformatie" ziet in de tweede conclusie van het advies de materieele erkenning: Wat Assen beleed, dat ligt waarlijk in hetgeen den grondslag der V. U. vormt, besloten.

> Welnu, ook wij gelooven: als die tweede conclusie werkelijk die materieele erkenning is, ja — dán zijn we er.
>
> Maar dan moet dat op de een of andere wijze renduit en uitdrukkelijk worden gezegd.

Nu ik toch in het debat betrokken ben wil ik gaarne erbij zeggen, dat ik het rapport in zijn geheel volkomen juist acht; het eerste deel niet anders had verwacht, met het tweede deel verblijd ben, maar een naderen uitleg wenschelijk acht, of anders een debat gaarne geopend zie over de vraag (reeds boven gesteld), wanneer het „concrete geval" er is. Voor mijn besef staat het zoo:

iemand, die lid is van een gemeente, welker grondslag (volgens de historie!!, niet volgens verklarinkjes op papier), sterk ongereformeerd is,

en die dan niets doet ter nadere verklaring van dat lidmaatschap,

en die dus op zijn woord moet geloofd worden;

en iemand, die meewerkt, niet als koppig mensch, of als geboren recalcitrant (zoo kan men ook zijn, maar zoo beschouwen we onze hoogleeraren niet), maar als bewust, verantwoordelijk mensch, aan een blad als Woord en Geest, waar het niet-gereformeerde tegenwoordig boven op ligt,

die roept mij van alle kanten toe:

wilt U mij als 't u blieft houden bij mijn woord, en dus goed onthouden, dat ik niet in uw zin gereformeerd ben, en dat ik het niet eens ben met de tweede conclusie van het rapport der commissie inzake de V. U.?

Ik heb niets tegen het rapport, tenzij blijken mocht, hardop, duidelijk, volgens eer en geweten, dat men het „concrete geval" NIET aanwezig ziet. Ik zie het wel.

En ik wil dan ook graag verklaren, dat, als de toestand zóó blijft, en men zou hem officiéel, bewust, in Gods tegenwoordigheid zóó láten en WEIGEREN iets te doen, dat tot andere toestanden dringt, de V. U. haar grondslag zou hebben verloochend. Ik zou bereid zijn, van dit gevoelen alle consequenties te aanvaarden en anderen opwekken, evenzoo te doen. Maar ik geloof niet, dat het zoo de bedoeling is.

Zoolang ik dat niet bewijzen kan, geloof ik het niet; mág ik het niet gelooven.

Volgende week meer, ook over wat de heer Ebling schrijft (niet zonder bijval mijnerzijds).

Orkest-dirigent en dominee: restaurant en kerk; dans en preek.

In „Sumatra, Weekblad voor geheel Sumatra", schrijft „Kronikeur" over tweeërlei afscheid, dat hij bijwoonde: het ééne van een orkest-dirigent, den heer C. v. d. Bijl, het andere van ds H. A. Wiersinga, beiden indertijd te Medan (N.O.-I.).

We lezen:

> Eerst het afscheid, dat op moderne wijze Psalm 150 in werkelijkheid brengt. Het afscheid met het geklank van muziekinstrumenten. De heer Carel van der Bijl gaat met verlof.

Over dit afscheid zegt de schrijver:

> .... En we mogen ten slotte bij het zien van een van die bontgekleurde biljetten wel eens even denken: „Hangen wij nu wel van die dingen op, wanneer we weggaan?" Maar dan moeten we er toch ook meteen bovenop bedenken, dat de man, dis van allen is, van niemand is. En dat de man, die vijftigtallen, honderdtallen menschen in het Grand Hotel Medan verheugd heeft met zijn klinkende en daverende dansmuziek, in de positie is van den man, die velen verlaat en die weinigen misschien terugvindt. Want hij is de man van het bedrijf, dat de eenmansmensch heeft in zijn gelederen.

Thans komt hij op den afscheidsavond van ds Wiersinga:

> Het was een goed afscheid. Het was het afscheid, voorgoed, naar menschelijke berekening, van een predikant van zijn gemeente. Hij naar Holland, waar de trouwe leden van zijn kerk hem waarschijnlijk voor slechts een klein percentage zullen terugzien, zullen terughooren, zullen wederom met hem de dingen huns geloofs waarnemen. En zij hier blijvend.
>
> We hebben bij dat afscheid — geen toespraken, zeide de aankondiging — vele mooie dingen gehoord.
>
> We begrepen, hoe moeilijk het den predikant was, dat afscheidswoord te spreken. We begrepen, hoe moeilijk het voor de gemeente, in zoo volledigen getale opgekomen, was het woord aan te hooren. En we voelden, dat er iets is in de verhouding tusschen gemeente en herder, dat in geen enkele burgerlijke gemeenschap, in zelfs geen losse gemeenschap, gevonden is, en gevonden kan worden.
>
> Het is misschien gewaagd modern en gewaagd verkeerd het tijdelijk afscheid van een orkest-directeur te vergelijken met het afscheid van een predikant van een gemeente.
>
> Maar slechts weinige gemeenten en gemeenschappen en vereenigingen kunnen eischen, dat hun leden overgetrouwelijk de bijeenkomsten bijwonen als de zeer moderne vereeniging, die zich hotel restaurant noemt. Men zie naar Amerika. Men leze en hoore van de krampachtige en wanhopige pogingen, die de kerken daar aanwenden om hun lidmaten naar de kerkelijke bijeenkomsten te voeren. Men leze van de predikanten, die met zangkoren werken, met dansen, met alle attracties van het dagelijksche leven. En men aanschouwe en bezoeke de thé dansant, diner musical, de soupers bij de bals, en zie hoe de orkest-directeur en het hotel eenige luttele advertentiën behoeft te plaatsen, om de menschen te doen samenstroomen. Hoe de kerken hun ledige stoelen hebben en in de hotels trucjes worden toegepast, om een stoel in beslag te nemen, wanneer men geene heeft.
>
> En deze dingen overwegende, zal men toch een zekere overeenkomst moeten vinden, tusschen deze beide afscheiden. En men zou die overeenkomst zeer zeker gevoeld hebben bij het afscheid, dat we van beiden hebben meegemaakt. Aan de eene zijde de weggespeelde en weggedanste blijdschap, eigenlijk als alle blijdschap weggespeeld en weggedanst wordt.
>
> Aan de andere zijde een spreken van hart tot hart, een woord van innige en ontroerende aanbeveling van den opvolger, een hart onder den riem, een woord van God tot de menschen.

O, ik weet het wel: het kan zwakheid zijn, of ongeloof, of in elk geval iets armoedigs, als kerkelijke menschen van de niet-geloovige pers altijd zeggen: ze begrijpt niets van ons, maar afvliegen op elk prijzend woordje van diezelfde pers, om te pralen: het christendom wint het dan toch maar weer. Zóó bedoel ik het geven van dit citaat dan ook niet. Ik geloof zelfs, dat de auteur nóg onzuivere contrasten schept. Maar is het niet mooi, dat het geloof, en de kerk, en het Woord en de hand der gelooviger ook in die wereld ginds toch nog zóó sterk toespreekt aan wie er anders niet van nabij in leeft?

Lam, schaap, vleermuis en kraai.

In „Den Gulden Winckel" staat het verslag van een vraaggesprek tusschen den redacteur en den in christelijke kringen wel bekenden litterator en dichter, dr W. A. P. Smit. O.m. trof mij daarin deze passage:

> „Soms is de traditioneele uitdrukkingswijze van het Christendom een moeilijkheid, waardoor de vrije litteraire uiting belemmerd dreigt te worden. Ik heb dat zelf van heel nabij ondervonden. In mijn bundel vindt u op blz. 22 een Goede Vrijdag-vers, dat ik u zal voorlezen:
>
> Zooals een vleermuis, aan het hout
> Gespijkerd van een boerenduur,
> In 't sterven langzaam-aan vergrauwt
> En, dood, een vod wordt zonder kleur —
>
> Zooals in het bezaaide land
> Een doode kraai, die op den wind
> Zich wiegt aan een verrafeld band,
> In goorheid zijn vergaan begint —
>
> Zoo is aan U de dood verricht
> En reeds Uw lijf verstard tot vaal —
> Maar Uw gelaat draagt nog het licht
> Als in een transparanten graal!
>
> In 't donker laaiend bloeit de brand,
> Die door de broze wanden slaat —
> Want lichtende houdt God daar stand,
> Die eeuwig is en nooit vergaat!

„Ik heb er een enkelen brief over gehad en in Kerkboden is het gedicht aangevallen. Maar op een Zomerconferentie van het Verbond van Chr. Letterkringen, waar ik een lezing houden moest, kon ik er op terug komen — en later is die lezing in Opw. Wegen opgenomen. Ik geloof wel, dat dit van eenigen invloed is geweest. Met nadruk heb ik er op gewezen, hoe ieder het heel gewoon vindt den lijdenden Christus te vergelijken met een lam of een schaap. Omdat we aan die woorden gewend zijn! En uit die zoete droomerigheid schokte mijn felle beeld ineens pijnlijk wakker. In een paar woorden hebt u hier de kern van wat ik toen gezegd heb: We zijn gevangen in een kring van bepaalde voorstellingen, die weer in een bepaalde reeks van bepaalde woorden hun uitdrukking vinden. We hebben het altijd op deze bepaalde manier gehoord — we kunnen er nauwelijks meer op een andere wijze aan denken. We vergeten, dat dit alles maar omklee-